

KORAL-HVIDTJØRN (*Crataegus rhipidophylla*)
– EN OVERSET HVIDTJØRN MED
POTENTIALE SOM HAVE- OG
LANDSKABSPLANTE

af

KNUD IB CHRISTENSEN

Botanisk Have

Ø. Farimagsgade 2B

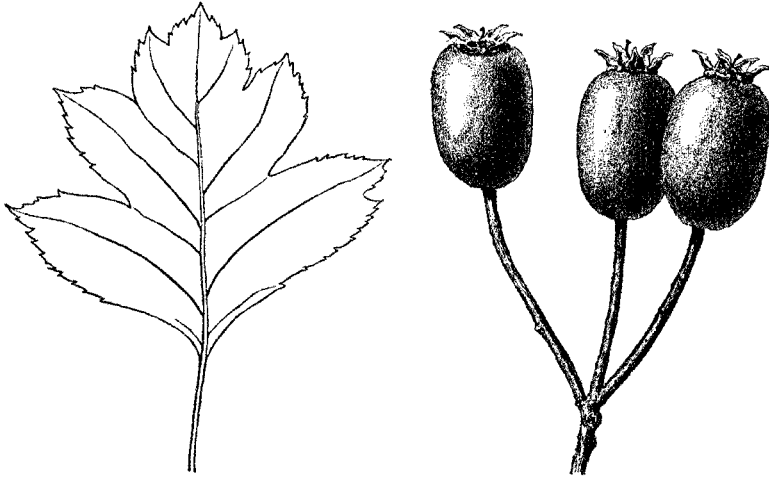
1353 København K

***Crataegus rhipidophylla* – an overlooked hawthorn
and a potential garden and landscape plant**

Key words: *Crataegus rhipidophylla*, Rosaceae subfam. Maloideae, relationships, morphology, distribution, planting, gardens, landscape.

Traditionelt antager botanikere og forst- og planteskolefolk, at der findes to vildtvoksende Hvidtjørnarter i Danmark, nemlig Almindelig Hvidtjørn (*Crataegus laevigata* (Poir.) DC = *C. oxyacantha* auct., non L.) og Engriflet Hvidtjørn (*C. monogyna* Jacq.). Dette hænger formentlig i høj grad sammen med de meget detaljerede studier af de danske Hvidtjørne, som C. Raunkjær foretog i begyndelsen af 1900-tallet (Raunkjær 1925, 1933; se også Christensen 1996). Raunkjær (1925) konkluderede, at hybrider mellem de to danske arter, Almindelig og Engriflet Hvidtjørn, er almindelige i Jægersborg Dyrehave, og at hybriderne dér kan henføres til tre hybridarter: *C. eremitagensis* Raunk. (efter Eremitagesletten), *C. schumacheri* Raunk. (efter den danske botaniker C.F. Schumacher) og *C. raavadensis* Raunk. (efter landsbyen Rådvad). I 1933 publicerede Raunkjær et udvidet studium af de danske Hvidtjørne omfattende populationer fra både Sjælland og Fyn med omliggende øer (Raunkjær 1933). Heri accepterede Raunkjær forekomsten af en fjerde hybridart, *C. palmstruchii* Lindm., i Danmark.

Da Raunkjær optog *C. palmstruchii* som en del af den danske flora i 1933, må han have kendt til C.A.M. Lindmans studier over Hvidtjør-

Figur 1. Koral-Hvidtjørn (*Crataegus rhipidophylla*). Blad og frugtstand. Fra Raunkiær (1925: Fig. 12a, Fig. 14m). – *Crataegus rhipidophylla*. Leaf and infructescence. From Raunkiær (1925: Figs. 12a, 14m).

nene i Sverige (Lindman 1904, 1918). Til trods for dette synes han ikke på noget tidspunkt af have forsøgt at verificere forekomsten af Koral-Hvidtjørn (*C. rhipidophylla* Gand. s.lat. = *C. oxyacantha* L., nom. rejic. = *C. calycina* Lindm., non Peterm., incl. *C. curvisepala* Lindm.) i den danske flora. Ifølge Christensen (1982a,b) er det sandsynligt, at Raunkiær (1925, 1933) betragtede Koral-Hvidtjørn som en del af Engriflet Hvidtjørn, da fig. 12a i Raunkiær (1925) viser et typisk blad af Koral-Hvidtjørn – og ikke Engriflet Hvidtjørn, som Raunkiær skriver (fig. 1). Ligeledes viser fig. 14m i Raunkiær (1925) en frugtstand af Koral-Hvidtjørn – og ikke Engriflet Hvidtjørn, som angivet af Raunkiær (Christensen 1996) (fig. 1). Christensen har i sine studier af de danske Hvidtjørne påvist Koral-Hvidtjørn på to af Raunkiærs sjællandske lokaliteter: Jægersborg Dyrehave og Asnæs (Christensen 1982a,b) (fig. 2, fig. 3).

I 1950 blev Koral-Hvidtjørn for første gang rapporteret fra Danmark af den svenske botaniker E. Hultén (1950: Kort 1089), men der skulle gå yderligere 23 år, før arten blev optaget i den danske ekskursionsflora (Rostrup 1973). Udbredelsen af Koral-Hvidtjørn i Danmark er fortsat ikke kendt i detaljer, men arten er formentlig ret almindelig i det meste af landet med undtagelse af Vestjylland (fig. 4).

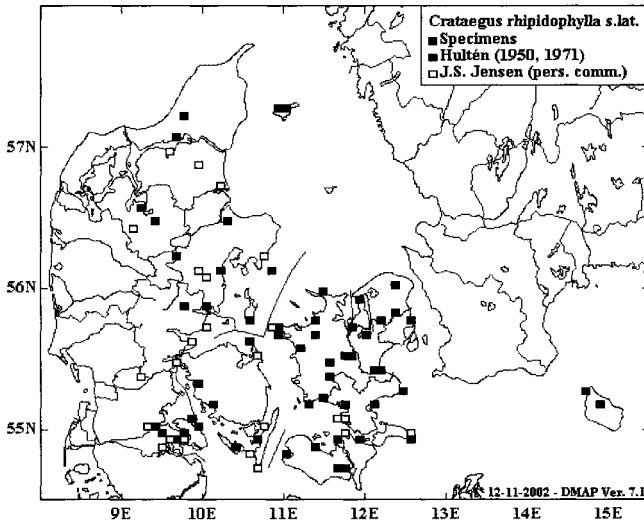

Figur 2. Koral-Hvidtjørn (*Crataegus rhipidophylla*). Blade og frugtstand. Eremitagesletten, Jægersborg Dyrehave. Foto: K.I. Christensen. – *Crataegus rhipidophylla*. Leaves and infructescence. Eremitagesletten, Jægersborg Dyrehave. Photograph: K.I. Christensen.

Figur 3. Koral-Hvidtjørn (*Crataegus rhipidophylla*). Vækstform. Eremitagesletten, Jægersborg Dyrehave. Foto: K.I. Christensen. – *Crataegus rhipidophylla*. Growth form. Eremitagesletten, Jægersborg Dyrehave. Photograph: K.I. Christensen.

Crataegus rhipidophylla Gand. (s.lat.)

Figur 4. Udbredelsen af Koral-Hvidtjørn (*Crataegus rhipidophylla*) i Danmark baseret på set materiale, informationer i Hultén (1950, 1971) samt oplysninger fra J. Svejgaard Jensen. DMAP for Windows (Morton 2001). – Distribution of *Crataegus rhipidophylla* in Denmark based on specimens seen, information in Hultén (1950, 1971) and personal communication from J. Svejgaard Jensen. DMAP for Windows (Morton 2001).

Koral-Hvidtjørn har ligesom Engriflet Hvidtjørn kun én griffel i hver blomst (og én frugtsten i hver frugt), men adskiller sig i øvrigt meget fra denne art. Nogle væsentlige karakterer for de to arter er:

Koral-Hvidtjørn: De nederste flige i det øverste blad på blomsterbærende skud er regelmæssigt takkede med op til 25, fine tænder. Bladundersiden er lysegrøn. Alle akselblade er regelmæssigt takkede. Starter blomstringen nogle dage tidligere end Engriflet Hvidtjørn (og tilsvarende senere end Almindelig Hvidtjørn). Kronbladene er 6-10 mm i diameter. Frugterne er normalt smalt cylindriske, 8-15 mm lange og klart røde (“koralrøde”).

Engriflet Hvidtjørn: De nederste flige i det øverste blad på blomsterbærende skud er hele eller uregelmæssigt takkede med 1-9, grove tænder. Bladundersiden er grå- eller blågrøn. Akselbladene til bladene på de blomsterbærende skud er helrandende eller med 1-8 meget små tænder. Akselbladene til bladene på de sterile langskud er regelmæssigt takkede. Starter blomstringen nogle dage senere end Koral-Hvid-

tjørn. Kronbladene er 4-7 mm i diameter. Frugterne er kugleformede eller bredt cylindriske, 6-11 mm lange og mere eller mindre mørkt røde.

Koral-Hvidtjørn er ikke blot overset som vildtvoksende plante, men også som dyrket plante i Danmark. Arten er interessant som fritstående p.gr.a. sin brede, kuppelformede vækst (Engriflet Hvidtjørn er mere søjleformet) (fig. 3). Den bærer talrige og store, hvide blomster, og dens frugter er som regel større og mere klart røde og skinnende end frugterne hos Engriflet Hvidtjørn (fig. 2). Bladene hos Koral-Hvidtjørn virker med deres spidse, fint takkede flige mere graciøse end bladene hos Engriflet Hvidtjørn (fig. 1, fig. 2). Endelig er Koral-Hvidtjørn mere skyggetålende end Engriflet Hvidtjørn. Koral-Hvidtjørn er velegnet til plantning både som fritstående individer, i smågrupper, og som hegns- og hækplante. Faktisk kan man nu og da se enkelte individer af Koral-Hvidtjørn i hække, der ellers består Engriflet Hvidtjørn – formentlig p.gr.a. sammenblanding med denne art under frøindsamling til planteskolerne.

Hybrider mellem de danske Hvidtjørne er almindelige og der findes næppe én population i Danmark, som kun består af én Hvidtjørnart. Det er derfor meget væsentligt, at der etableres isolerede frøhaver med hver sin art, hvis man skal kunne levere ensartet frø til opformering af salgs materiale i planteskolerne.

SUMMARY

Traditionally two species of hawthorn, *Crataegus laevigata* (Poir.) DC (= *C. oxyacantha* auct., non L.) and *C. monogyna* Jacq., are considered native to Denmark. However, in 1950 a third species, *C. rhipidophylla* Gand. s.lat. (= *C. oxyacantha* L., nom. rejic. = *C. calycina* Lindm., non P. term., incl. *C. curvisepala* Lindm.), was reported from Denmark by the Swedish botanist E. Hultén (1950: Map 1089), and 23 years later it was adopted in the local excursion flora (Rostrup 1973). The distribution of *C. rhipidophylla* in Denmark is still imperfectly known (fig. 4).

The qualities of *C. rhipidophylla* as a garden and landscape plant are discussed. Compared to *C. monogyna*, it has larger flowers, larger and more colourful fruits and more decorative foliage (figs. 1-2). Furthermore, it has a more or less dome-shaped crown (fig. 3), and it is more tolerant of shade than *C. monogyna*.

LITTERATUR

- Christensen, K.I. 1982a: A biometric study of some hybridizing *Crataegus* populations in Denmark. – Nordic J. Bot. 2: 537-548.
- Christensen, K.I. 1982b: Vore Hvidtjørne – en hybridsværm? – Dansk Dendrol. Årsskr. 5,5: 131-147.
- Christensen, K.I. 1996: A reanalysis of the status of *Crataegus eremitagensis*, *C. raavadensis* and *C. schumacheri* (Rosaceae). – Acta Univ. Ups. Symb. Bot. 31: 211-220.
- Hultén, E. 1950: Atlas över växternes utbredning i Norden, fanerogamer och ormbunkeväxter. – Stockholm.
- Hultén, E. 1971: Atlas över växternes utbredning i Norden, fanerogamer och ormbunkeväxter. Ed. 2. – Stockholm.
- Lindman, C.A.M. 1904: *Crataegus calycina* Peterm. i Sveriges flora. – Bot. Not. 1904: 135-137.
- Lindman, C.A.M. 1918: Svensk fanerogamflora. – Stockholm.
- Morton, A. 2001: DMAP for Windows. Version 7.1. – Winkfield. [<http://www.dmap.co.uk/>]
- Raunkiær, C. 1925: Eremitageslettens Tjørne. – Biol. Meddel. Kongel. Danske Vidensk. Selsk. 5: 1-76.
- Raunkiær, C. 1933: De Danske *Crataegus*-Arter. – Bot. Tidsskr. 42: 233-250.
- Rostrup, E. 1973: Den danske flora. 20. udgave af A. Hansen. – København.